

Devlet “biz”in temsilinin bir kişiyle ya da belli kurallara bağlı süreçlerle ya da bunun bir karışımı olan bir kurulla karşılanmasıyla başlar. Ancak bu “biz”in bizden ayrışması olacaktır. “Biz”in ne yapacağına ilk durumda bir kişi karar verir. Karar verdiğini düşünebilir düşünmesine, ama, kararını nasıl gerçekleştirir? Ya dayatmaya gücü vardır, zorla dayatır, ya biz onun kararının bizim kararımız olduğunu kabul etmişizdir ve buyruklarına kendiliğimizden uyarız ya da çıkarımızı böyle davranmakta görüp uyarız. Olansa bunun bir karışımı olmalıdır. Herhâlükârda verdiği karar uygulanmaya geçebiliyorsa, meşruiyeti vardır. Süreçlerde de durum çok farklı değildir. Her süreci başlatan ve durmamasını sağlayan bir şeyler olmalıdır ve bunlar hep birilerinin denetimindedir. Bu durumda, süreçlerin denetleyicileri istediklerini dayatabilirler. Ancak her süreç dayatma gücü olanlar tarafından sahiplenilmelidir; yani meşruiyeti gerekir. Son olarak hükümetler ya da devrim konseylerinde olduğu gibi dayatan karar verici, ya da yönetici bir kurul olabilir. Bir yandan bu kurulun süreçlerini işletecek dayatma gücü, öte yandan alınan kararların uygulanmasını sağlayan dayatma gücü gerekmektedir. Bizim ne yapacağımıza nasıl kimin karar vereceği kadar devletle ilgili diğer bir konu da bizim neler yapabileceğimizdir. Devletin olabilmesi için dile gelmesi gerekir. Dolayısıyla “biz”in yapabilecekleri önceden kavramlaştırılmış olanlarla sınırlıdır. Buyruk hâlini almış karar yeğleme biçiminde kendini bulur. Çeşitli seçenekler arasında yeğleme yapılmış olmalıdır. Örneğin, hükümdar “biz”den kendisini eğlendirmemizi isteyebilir; bir halk hükümdarını eğlendirmek için de yaşayabilir. Ancak, “biz”in yapabileceği tek şey hükümdarı eğlendirmekse bu bir istek olamaz, zorunluluktur. Karar veren durumunda olacaksa hükümdarın “biz”in kendisini eğlendirmesinden başka seçenekleri de olmalıdır. Kararlar bir dil içinde kavramlaştırılmış seçeneklere dayanmalıdır ve devlet dil üzerinden kurulup sürdürülür.

Mekanik bir yaklaşımla bakıldığında:

Her dilde ses ya da harf öbeği olan sözcükler vardır. Dil kuralları sözcüklerin sözcük öbeği olan uygun tümcelerin kurulması için ne biçimde dizileceğini belirler. Tanımlar sözcüklerin dışarıdan verili bağıntılarıdır. Kurulan tümceler dil kurallarına uysa bile tanımlar göz önüne alındığında çelişki vermemelidir. Dil sözcükler, dilbilgisi kuralları

ve olası tüm tümcelerden oluşan böyle bir yapıdır. Bu yapı bizlere verilidir. Birlikte eylemlerimizi anlaşmalara dayandırmalıyız ve anlaşmalarımızı bu bize dışarıdan verili yapı içinde yapmalıyız. Durum bu olunca, birlikte yapılacak eylemlerin, önce kararların nasıl alınacağına kuralları benimsenir, sonra bu kurallara dayanarak kararlar alınıp uygulanırsa, devletin “biz”den ayrışması ortadan kaldırılmış olur. Böylece devlet “biz”den farklılaşmış, bize üstün olan olmaktan çıkar ve “biz”in kararlarının alınıp uygulanması olur. Toplumsal irade oluşur ve uygulanır; bu da demokrasidir.

Ancak dil bir yapı değildir. Eylem söze dayanamaz. Söz bizzat eylemin bir hâlidir. Ana dilleri aynı olan bir grup insan ayrılıp ayrı ayrı yerlerde birbirleriyle ilişkisiz birkaç onyı yaşadıklarında kullandıkları dillerde önemli farklılaşmalar meydana gelmekte, birkaç yüzyıl geçtikten sonra birbirlerini anlamaz duruma gelmekte. Dil bir yapı değildir, sürekli oluşturulur. Her sözcük, ister yazıyla olsun, ister sesle, her kullanıldığında tanımından bağımsız olarak yeniden oluşur. Yumurtaya dili dönmediği için “mıtka” diyen bir bebek yeni bir sözcük oluşturur. Bu ne tam olarak “yumurta”dır ne de “yumurta” değildir. Çocuksu söyleyişle bu yumurta, yani “mıtka” çağrışımlarıyla hem daha geniş hem daha dardır. Ama her “yumurta” dediğimizde aynı şeyi yapmıyor muyuz? Yeni bir anlam oluşturmuyor muyuz? Konuşurken, yazarken, yani dili kullanırken, dili verili almayız onu oluştururuz. Dil hazır bir alet gibi değildir. İlla bir alet olacaksa, kullanılırken oluşan bir alettir. Daha önceki kullanımlarının tortusu, tabii ki, şimdiki kuruluşuna etki eder, ancak onu sınırlamaz. Bundan dolayı dile bir yapı olarak bakıldığında her an anlaşılmaz biçimde değişen bir akışla karşılaşırız ve bunu yapmak için zamanın durduğu anları varsayarız.

Söylenen zaman içinde söylenir, yazılan zaman içinde yazılır; söylenen ve yazılan kesik kesik olurken, zaman süreklidir. Diyelim ki 1000’i de zengin olan bir toplumda hükümet dört yılda bir seçiliyor ve bir grup zenginliği sürdüreceği ve artıracığı vaadiyle seçiliyor. Ancak ilk yıl 500 kişiyi öldürüp servetlerini diğerleri arasında eşit olarak dağıtıyor. İkinci yıl 250 kişiyi, üçüncü yıl 100 kişiyi ve iktidarının son yılı 50 kişiyi öldürüp servetlerini kalanlar arasında dağıtıyor. Tamamen bencillerden oluşan bu toplumda bir sonraki seçimlerde oy kullanacak 100 kişi kalmıştır ve servetleri son seçimlerden bu yana 10 kat artmıştır. İktidar vaadini

gerçekleştirmiştir ve acıma ve hafıza olmadığı varsayılırsa bir daha seçilebilir. Bu sefer sırasıyla 50-25-10-5 kişi daha gidicidir. Ve iki dönemlik iktidarı sırasında yaşayanların serveti 100'e katlanmıştır. Bütün bunlar olmadan önce, ta en başta servetin bu şekilde artacağı ve 10 yıl içinde 1000 kişiden 990'ının öldürüleceği söyleneydi bir fark olur muydu dersiniz?

Dilbilgisinde zamirler anlamına söylendiği koşullarda kavuşurlar. "Ben" kim "ben" diyorsa odur. Ayşe "ben yapıyorum," dediğinde "Ben yapıyorum," tümcesi "Ayşe yapıyor," anlamını alır. Ancak aynı tümceyi Orhan kullanıyorsa "Orhan yapıyor," anlamına gelir. Toplum birinci tekil zamirdir. Ahmet'le Oya "Ne olacak bu memleketin hâli?" diye konuştuklarında, Ahmet kendisini, Oya da kendisini anlatır. Bu salt sıradan insanlara özgü değildir: Yaygın kabul gören "toplumsal sözleşme" savına göre, "önce yabani bir dönem vardı; giderek, insanların birbirine zarar verdiği ortaya çıktı ve sonunda toplumsal bir sözleşme yaptılar." Bunun yaşanmış olanla hiç bir ilgisi yoktur. Tarih ve tarih-öncesi çalışmaları bu konuda hiç bir olumlu işaret vermemektedir. Bu sav temelsizdir. O hâlde, neden bu kadar yaygın olarak kabul görür ve kalıcıdır? Çünkü hemen hemen herkesin kendisinin yaşadıkları bu formüle uygun olarak anlatılabilir: Önce çocukluk gelir, giderek, çocukta hem kendisine hem başkalarına zarar verdiği kanısı yerleşir ve, sonunda, ailenin kuralları toplumsal bir sözleşme olarak kabullenilir. Bu ben-toplum özdeşleştirilmesi, yalnızca "ben" yerine "toplum"un konmasıyla ve "toplum"un birinci tekil kişi zamiri gibi kullanılması biçiminde olmaz. Ahmet ve Oya memleket üzerine konuşurken, Ahmet Ahmet'ten Oya Oya'dan bahseder, ancak her ikisi de aynı konu üzerine "memleket" üzerine konuştuklarını düşünürler.

1, 2 ve çok'tan başka sayı bilmeyen bir toplum düşünelim. 3 de çoktur, 100 de. Böyle bir köye, her nasılsa birimiz düşmüş olsun ve 8 yabancı domuz köye saldırınsın. Olanlar nasıl ifade edilebilir? Köye çok domuz saldırıdı. Bir domuz öldürüldü, kaldı çok domuz. İki domuz öldürüldü, yine çok domuz kaldı. Sonra çok domuz öldürüldü, yine çok domuz kaldı. Yani çok domuz öldürüldüğü hâlde başlangıçla karşılaştırıldığında bir değişiklik olmadı: Yine çok domuz var. Gel de anlat şimdi değişiklik olduğunu! Bir ülke borç aldığında, bu ülke adına

hükümet, hükümet adına da ilgili bakan borç aktini imzalar. Yani “ülke borç aldı,” dediğimizde ilgili bakan borç almıştır. Borç genellikle küçük bir grup sermayedar tarafından kullanılır. “Ülke aldığı borcu üretime yöneltmedi,” dediğimizde, sermayedarlar alınan borcu üretim dışı harcıyorlar demektir. Son olarak borcun ödenme zamanı geldiğinde, genellikle borcu alan hükümet gitmiş olur, sermayenin uluslararası akıcılığından dolayı borcu kullananları koydunsa bul. Ancak, ülkenin borcunu ödemesi gerekir: Kim ödeyecek? Borcu alan ve kullananların dışındaki geniş bir kesim. Kısaca, “ülke borç aldı, ülke borcu kullandı ve ülke borcu ödedi,” diyerek idealist bir yaklaşım benimsendiğinde, sanki ülke senin benim gibi biriymiş gibi düşünülür. “Onlar şunu yaptı, bunlar şunu yaptı, kabak da bizim başımıza patladı,” demektense “Biz şunu yaptık, biz bunu yaptık, kabak da tabî ki bizim başımıza patlayacak,” yanılığına düşülür.

“Matematik doğanın dilidir,” demiş biri. Evet sayılar ve sayısal bağıntılarla doğa tasarımı yapılabilir. Ancak bu kadar uğraşmaya gerek yok, “şey” sözcüğü yeterlidir. Her şeyi “şey” ile anlatabiliriz. “Şeyi şeyle şeyedip, şeyi şeyledi,” diyen söylemek istediği her şeyi söylemiştir. Ancak pek anlaşılmamıştır. Nitel değerlendirme ve çözümlemeyi bir yana bıraksak bile, “1-2-Çok”tan en gelişmiş sayı sistemlerine kadar tüm sayı sistemleri “şey”e benzer biçimde yetersizdir. Söylenecek hep eksik kalacaktır. Peki bir dilde yerleşmiş olan, ifadesini bulan tüm nitelik ve nicelikler yeterli midir? Şimdilik 25000 kadar sözcükten oluşan bir dilde herkes tarafından bilinen sözcük sayısı oldukça azdır ve tüm sözcükleri bilen kimse yoktur. Ancak bu sözcük sayısı 100000 de olsa 25000’in karesi de olsa, dil tüm çeşitliliğiyle yaşananı, gözlenenı anlatabilme yeterliliğinde değildir.

İnsan salt sözcüklerle anımsamaz. Bir kaza geçiren geçirdiği kazayı betimlerken, sözcükleri anımsamaz, başka bir şeyler anımsar ve bunları sözcüklerle ifadeye çalışır. İnsan anımsaması sözcüklerle olmadığı gibi düşünmesi de yalnız sözcükler ve dil kurallarıyla gerçekleşmez. Düşünüleni ya da anımsananı sözcüklere dökmekte her zaman yetersiz kalınır.

Dil herkes için farklıdır, yapı değildir, yetersizdir, zaman içinde tutarsızdır, idealizme kapı

açar. Demokrasi aynı, yapısal, yeterli, zaman içinde tutarlı ve idealizme yol açmayan dili konuşan insanlar arasında işleyebilir. Ancak hâl böyle olduğunda bunların birlikte bir şeyler yapmaları için devletin otoritesine gerek yoktur. Özetle ussal olarak bizden ayrışmamış bizlik biçiminde kardeşlik olarak sunulabilen demokrasi ancak devlet olmadığında ideal niteliklerini taşıyabilir ki devlet kalkınca demokrasiye de gerek kalmaz. Buna karşın demokratik devletin insanların kardeşliği olabileceği, giderek kardeşliğin bilinen tek yolu olduğu tasarlanabilir. Bu bir “hiçbiryer” olacaktır. Bu *hiçbiryer*le kardeşlik umudu demokrasi hedefine dönüşür ve söner. Hedefi bırakıp, umuda yönelmeli. Vardığı varacağı da budur.